

naloga iz filozofije

Seminarska

Platon in Marx o državi: ideja platoničnega marksizma

1.) Povzetek:

V seminarski nalogi bom skušal predstaviti Marxov in Platonov pogled na državo in njeno ureditev. Predvsem se bom osredotočil na problem pravičnosti, na katerega imata Platon in Marx zelo različna pogleda. S to seminarsko nalogo bom skušal ugotoviti, kateri od njiju je bil bolj pravičen, oz. katera država je bolj pravična.

2.) Ključne besede:

- pravičnost
- harmonija
- produktov dela
- odtujenost
- dela samega
- filozofi
- narava filozofov
- duša

- utopija
- ideje

- Ideja dobrega

- revolucija
- razredni boj
- proletariat

- buržoazija
- odtujenost od

- odtujenost od

- komunizem
- država (polis)

3.) Uvod:

Naslovna teza govori o dveh različnih pojmovanjih države in koncepta le-te. Kako si je to predstavljal Platon in kako Karl Marx. Zelo pomemben aspekt državne ureditve je tudi pravičnost, predvsem ko govorimo o pravičnosti zakonov in o pravičnem ravnanju do posameznika s strani države. Tudi pri tem sta se Platon in Marx precej razlikovala. Medtem ko je Platonova pravičnost predvsem v duhovnem pomenu besede, se Marx osredotoči na materialistični vidik. Ampak pomembno je vedeti, da Marx ni bil materialist v današnjem »ljudskem« pojmovanju te besede. On je ravno nasprotoval zasebni lastnini, medtem ko se današnje pojmovanje te besede nanaša na nekoga, ki mu(ji) materialne dobrine pomenijo največ. Zato je Marx tako radikalen in utopičen filozof, kajti njegovo odpraviitev privatne lastnine je zelo ekstremna ideja in tudi zaradi tega ga (tako kot Platona) prištevamo med utopične filozofe. Medtem ko so nekateri filozofi ločili javno in zasebno lastnino (sfero) je Marx zasebno popolnoma odpravil in nad posameznika postavil skupnost (državo). Nekateri celo pravijo, da je s tem ukinil **človeške pravice**. In v nekaterih pogledih sta si Platon in Marx celo podobna. Tako kot Marx je tudi Platon postavil (državo (polis) nad posameznika in dal državi (vladarjem filozofom) oblast nad nižjimi sloji v državi, torej je tudi on ukinil človekove pravice. Podobna sta si bila še v tem, da sta oba bila **utopista**, tj. sta zagovarjala utopično ureditev države. Ampak kot že sam pojem nakazuje, je obstoj utopije nemogoč. Beseda izhaja iz grške besede **topis**, kar pa v prevodu pomeni kraj oz. neko območje, mesto. Ampak to ne konkretno mesto (kot je npr. Dravograd) ampak samo neko območje v prostoru. Predpona **u** pa pomeni zanikanje. Torej beseda utopija pomeni **ne-kraj** ali **ne-mesto**. V tem eseju (seminarski nalogi) bom skušal bolj natančno predstaviti Platonovo in Marxovo pojmovanje države, razlike med njima, če bo mogoče pa bom izpostavil tudi kakšne njune podobnosti. Bolj natančno bom skušal tudi predstaviti utopijo, njene zasluge in posledice »obstoja« le-te. Na koncu pa bom skušal pokazati, da, čeprav sta njuni ideji najbrž združljivi, je bolj verjeten obstoj Marxove države. A je res, da še nobena od teh zamisli ni obstajala v njeni najčistejši obliki (takšni, kot si jo je zamislil njen stvaritelj). A kljub temu menim, da je bolj izvedljiva Marxova verzija in v nadaljevanju bom skušal to dokazati.

4.)Jedro:

4.1)Platon:

Platon razlaga svojo predstavo pravičnosti v knjigi Država. V njej opiše, kako mora človek ravnati, da bo pravičen. Ključna za to je človekova duša, ki jo Platon razdeli na tri dele. Prvi del, ki je ima po Platonu tudi najnižjo vrednost je poželenje. Ta del ima tudi največ ljudi, torej tisti, ki bi jih danes Marx poimenoval delavski razred oz. proletariat. Drugi del je volja oz. pogum. Ta del Platon pripisuje vojakom in čuvarjem države, ki bi bili primerljivi z današnjimi varnostnimi službami. Tretji del pa je razum, ki pa ga imajo filozofi. Ampak Platon pravi, da imajo vsi ljudje vse dele duše, a eden pride najbolj do izraza. In človek bo najbolj srečen takrat, ko bo sledil razumu in se ukvarjal s tisto dejavnostjo, katero mu narekuje duša. Da pa bi človek bil pravičen, mora doseči harmonijo. To pa je mogoče samo takrat, ko človeku vlada razum. To je primerjal z ureditvijo, z državo, v kateri bi vladali filozofi. Filozofi bi bili popolni zato, ker poznajo ideje, posebej pa idejo dobrega. V tem smislu lahko zagovarjamo, da je Platon zagovarjal oligarhijo. V tej ureditvi ima manjša skupina ljudi (filozofi) v rokah in upravljanju celotno premoženje države. To pa zato, ker mora po Platonu biti cilj tako države kot vsakega posameznika pravičnost, ki jo doseže s harmonijo, ko se človek ravna po tistem delu duše, ki ima najbolj izrazitega. Vladar pa je filozof lahko zato, ker ne pozna samo pravičnosti v posameznih primerih (četudi vseh), ampak ker pozna **idejo pravičnosti**. Ideje so za Platona resnice, ker so večne in nespremenljive, glavna izmed idej pa je Ideja dobrega. Iz nje izhajajo vse ostale ideje. In samo če filozof spozna idejo dobrega, bo lahko vedel, kakšna je potem ideja pravičnosti in ne bo poznal pravičnosti samo v posamičnih primerih, ampak bo poznal pravičnost samo na sebi, takšno kot biva v svetu idej. V središču njegovega mišljenja je nauk o idejah. Trdil je, da je svet ki ga vidimo in v katerem živimo, samo odsev, kopija onstranskega sveta idej. Skriti svet idej je močno vplival na druga področja. Še božji stvarnik, je po njegovem mnenju, ustvaril svet kot posnetek sveta idej. Ključno pri Platonu je tudi to, da primerja ljudi s državo (polisom) in delovanje polisa z delovanjem posameznika. Pravi, da mora država delovati pravično kot deluje pravično posameznik. Zato je nujno, da v državi prevzamejo oblast filozofi, ali kot zagovarja alternativo, da vladarji postanejo filozofi. Ampak kot se izkaže, je ta alternativa nemogoča, saj je predpogoj, da človek postane filozof narava le-tega. In ni nujno, da imajo vladarji naravo filozofa. Tako da jim tudi najboljša vzgoja in izobrazba (**paidea**) ne koristi. Paideo razlaga Platon ko kombinacijo šolske izobrazbe in življenjske vzgoje. Ampak če se vprašamo, zakaj biti pravičen (kot posameznik ali kot polis), Platon odgovarja, da se spleča, toda ne iz koristoljubja, ampak ker spada pravičnost k človekovi naravi, tako kot k njej spadajo čutila, brez katerih bi bila človekova narava osiromašena in prizadeta. Posledice pravičnosti se ne merijo v količini koristi, ampak z utrditvijo kvalitete bivanja. Zato pa lahko tudi rečemo, da je pravičnost vrednota sama po sebi. Zato nam ni treba iskati dodatnih razlogov, zakaj biti pravični, kot posameznik ali kot država. Ker šele država, ki ima na čelu filozofe, ki poznajo idejo pravičnosti je lahko pravična. »Pravičnost sodi k tistim dobrinam, ki naj jih imamo zaradi njihovih posledic, še bolj pa zaradi njih samih, kakor so vid, sluh, mišljenje in tudi zdravje in vse siceršnje dobrine, ki črpajo svojo vrednost iz svoje narave in ne iz zunanjega videza.« (Platon, Država 367c-d).

Zaradi takšnih stališč prištevamo Platona med idealistične in utopične filozofe.

4.2) Karl Marx:

Marxova filozofija temelji predvsem na kritiki takratnega načina življenja predvsem v sociološkem smislu. Svet je ravno prihajal iz industrijske revolucije in Marx je opazil veliko pomanjkljivosti. Da pa jih je kritiziral je najprej moral preučiti zgodovino delavstva po svetu. Prišel je do ugotovitve, da je že od začetka obstoja človeštva svet v smisli delavec-delodajalec nepravičen. Zgodovino družbe je razdelil na štiri dele in jih kronološko uredil. Prvi je sužnjelastništvo, ki se je v ZDA obdržal vse do sredine 19. stol. Kot lahko razberemo iz tega je bil pri sužnjelastnikih zelo priljubljen, saj je osvoboditelj sužnjev v ZDA, Abraham LINCOLN, zaradi osvoboditve le teh bil ubit. Drugi sistem je fevdalizem, ki temelji na velikih fevdalcih, veleposestnikih, pri katerih imajo navadi ljudje (kmetje, oz. **tlačani**) zemljo samo v najemu in zemljiškemu gospodu plačujejo v pridelku (npr. 1/10 letnega pridelka dajo fevdalcu). Čeprav se je takšen sistem izkazal za zelo krutega, je vseeno kot sužnjelastništvo, saj v fevdalnemu sistemu tlačan ni več toliko last gospoda kot v prvem, ampak ima določeno svobodo, čeprav skrajno omejeno. Tretji sistem pa je tisti, ki je v »uporabi« danes, to je kapitalizem. Tukaj naj bi imel človek popolno svobodo in bi bil mogoč prehod med razredi, navzgor in navzdol, medtem ko v prvih dveh takšno prehajanje ni bilo mogoče. Na tej točki uvede Marx nov pojem, **medrazredni boj**. Trdi, da vsi prejšnji sistemi temeljijo na boju med višjim slojem **buržoazijo** in nižjim slojem, **proletariatom**, oz. delavstvom. V prvem sistemu so buržuji bili lastniki sužnjev, proletarci pa sužnji. V drugem primeru so bili buržuji fevdalci, proletarci kmetje, v tretjem pa so buržuji lastniki tovarn, proletarci pa delavci v tovarnah. In tu se, je prepričan Marx, pojavi ključen problem. Delavci v tovarnah so v 19. stol. postajali **odtujeni od dela** in sicer na dva načina. Prvi je ta, da so delavci odtujeni od proizvodov njihovega dela. Ker takrat, je bil sistem plač tak, da so bili delavci plačani določeno plačo, ki so jo dobili za število ur opravljenih na določenem mestu, ne pa za produktivnost. Glede produktivnosti so imeli določeno samo minimalno normo, ki so jo morali doseči v določenem času, dnevu, tednu, mesecu... Tako se začne dogajati, da več kot človek dela, manj ima, saj so vsi njegovi proizvodi, kot je na nek način bil delavec sam, last lastnika tistega obrata oz. tovarne. Druga težava je v tem, da se začne delavec odtujevati od dela samega, oz kot pravi Marx: "V čem torej obstaja pomanjkanje dela? Prvič v tem, da je delo delavcu **vnanje**, torej da ne spada k njegovemu bistvu, da se zategadelj delavec v svojem delu ne zatrjuje, marveč zanikuje, da se ne počuti dobro, marveč nesrečno, da ne razvija svoje duhovne in fizične energije, ampak trpinči svojo naravo in ugonablja svojega duha." (povzeto po: Palmer: Ali središče drži?). S tem pravi, da delo človeku ni v užitek in izziv, kot bi po njegovem moralo biti, ampak je trpljenje, oz. nekakšno nujno zlo. Človek dela za to, da preživi, ne zaradi dela samega. Delo mu postane sredstvo, ne cilj. Marx tudi prepostavlja, kako se je tega mogoče rešiti. Človek mora prenehati biti odtujen od dela, kajti šele takrat bo postal resnično človek in Marx tudi razvije svojo vizijo družbe, četrtega tipa družbe, ki je po Marxu

neizogibna. Predpostavlja, da bodo razmere v kapitalizmu postale tako neznosne, da se bo ljudstvo, proletariat, uprlo z **revolucijo**. Zamislil si je tri ključne spremembe (takrat) moderne družbe. Najprej bi se morali ljudje odreči umetnim potrebam in se osredotočiti na izpolnjevanje naravnih. Naravne potrebe izhajajo iz nas samih kot biološke potrebe (potreba po hrani, obleki, zavetju...) Umetne potrebe pa nam je vsilila družba, so zlagane potrebe privilegiranih, ki jih imajo na račun naravnih potreb večine in so pretiravanje v naravnih potrebah. Nadalje je dejal, da mora vsa zasebna lastnina, temelji družbene proizvodnje (naravni viri, proizvodna sredstva in sredstva razdelitve) ne v zasebni, marveč v javni lasti z demokratičnim nadzorom. Tretja sprememba je bila glede specializacije dela. Družbena proizvodnja bi naj bila takšna, da delavca ne bi silila v samo eno ozko specializacijo kot to vidimo danes, ko so ljudje samo zdravniki, učitelji, avtomehaniki... V Marxovi družbi bi vsak človek delal več stvar, bi bil zaposlen na več mestih (seveda ne hkrati, ampak bi službe menjaval). Tako po Marxu ne bi zavrli človekovega ustvarjalnega nagona, saj je človek po Marxu *homo faber*, torej človek ki proizvaja, oz. **ustvarja**. Da pa bi bile te spremembe izvedljive, je potrebno nasilje, potrebna je revolucija. Ta bi bila seveda uspešna in potem bi zavladata **diktatura proletariata**. Ta bi buržujem odvzela še zadnjo lastnino, ljudi prepričala, da so umetne potrebe nesmiselne in vsem ljudem razdelila vse službe, bi se rodilo prvo pravo človeško bitje, ki nebi poznalo egoizma in umetnih potreb. In ko bi ti ljudje popolnoma naselili državo, bi šele zavladal pravi **komunizem**.

4.3) Združljivost Marxove in Platonove zamisli o državi:

Kar se tiče tega, ali sta si zamisli sorodni ali celo združljivi bi dejal, da je to popolnoma neizvedljivo. Zavzemata namreč preveč radikalni stališči, ki sta tako rekoč »vsaka na svojem bregu«. Medtem ko si Marx zamišlja ureditev, v kateri bi si bili vsi enaki, govori Platon o nekakšnem podrejanju ostalih slojev filozofom, s čimer se Marx ne bi niti malo strinjal. To pa zaradi njegovega prepričanja, da smo si ljudje popolnoma enaki in zato ni pravično, da bi eni imeli več in drugi manj ali še huje, da bi eni imeli vse, drugi pa nič. Še več, njuni zamisli sta si tako nasprotni, da čim ko eno od njunih teorij skušamo izboljšati s teorijo drugega vidimo, da smo že v veliki meri prešli na zamisel drugega. Če bi to naredili s stanovi pri Platonu in bi jih odpravili. Pa saj ravno to naredi Marx. Medtem ko je Platon prepričan, da je treba ljudi razdeliti v stanove in jim razdeliti delo, Marx meni, da smo vsi enaki. Zelo se razlikujeta tudi glede delitve dela v državi. Platon predvideva, da potem ko bi se človek izučil za en poklic in bi do konca življenja opravljal le tega želi Marx ravno to odpraviti. In čim ko odpravimo to strogo usmerjeno »specializacijo za delo« ki si jo je zamislil Platon, že se

približujemo Marxovi zamisli o odpravitvi delitve dela. Res je, da si je Marx to zastavil preveč ambiciozno, ker govori, da bi vsi ljudje opravljali vse poklice. To pa je velika Marxova pomankljivost, predvsem v današnjem času, ko imamo ogromno različnih specializacij, vsaka od katerih zahteva zelo veliko učenja in znanja. Zato menim, da bi morali to Marxovo zamisel ne jemati preveč dobesedno. Meni se zdi popolnoma možno, da se to vsaj do neke mere odpravi, kar pa kot vidimo, se danes v praksi tudi že izvaja. Če vzamemo kot primer kakšnega visoko specializiranega zdravnika (kardiologa) vidimo, da je sposoben za več del, ne samo za operacije srca in ožilja. Ker je, preden da se je specializiral, oral opraviti smer na Medicinski fakulteti, ki jo opravijo vsi bodoči zdravniki, je popolnoma usposobljen tudi za splošnega zdravnika. Še več, kot kirurg mora poznati prav vse postopke v operacijski dvorani, torej bi z minimalnim prešolanjem bil sposoben opraviti tudi delo anesteziologa, ali pa pomočnika pri operaciji, ki ima nedvomno drugačne zadolžitve kot glavni kirurg. Ali pa v skrajnem primeru, bi lahko opravljal dela, ki ne zahtevajo posebne šole ali izobrazbe. Lahko bi delal recimo kot smetar, poštar, ali pa če bi opravil izpit, kot voznik tovornjaka. Kot vidimo, je ta zamisel o odpravitvi delitve dela zelo aktualna, ne samo za Marxa ampak tudi v današnjem času, medtem ko Platon tega ne dopušča.

4.4) Izvedljivost njihovih posameznih teorij:

Kot sem omenil v uvodu, se mi zdi bolj izvedljiva Marxova vizija popolne države, kljub njenim pomanjkljivostim. Platon se mi zdi vse preveč ekstremen, do neke mere celo zatiralški. Ne upošteva namreč, da pričakuje od ljudi, da se prostovoljno podredijo oblasti za katero ne vedo, če je res najboljša. In to se izkaže da je resna pomanjkljivost v Platonovi teoriji. Trdi namreč, da bi šolali ljudi, da bi bili vladarji. Ampak zelo slabo (sploh ne) odgovori na vprašanje, kdo bi te ljudi šolal. Pove, da bi jih šolali filozofi, ki bi za to bili usposobljeni. Velja, lahko se gremo tako, ampak samo nekaj rodov v preteklost. Prej ko slej bi se srečali s problemom, kdo je izučil prve filozofe. Možno je, da so samouki ampak potlej naj še dokažejo, da so oni sami najvišja politična avtoriteta. Zagovarjanje oblasti z bogom (če ta sploh obstaja, ampak v to se ne bom spuščal) je pogruntavščina srednjega veka. Vladarji so ugotovili, da ljudstvo prostovoljno ne sprejema več njih kot oblastnikov, zato so morali ustvariti »varovalo« za svojo oblast. Tukaj nastopi (predvsem krščanski) Bog. In tako bi prvi filozofi morali najti način, da bi jim ljudje sploh verjeli. Če pa se ne oprejo na kakšnega boga, postane njihova oblast neupravičena. Medtem pa je oblast pri Marxu popolnoma upravičena. On namreč predvideva, da bi kapitalistom (buržujem) oblast iz rok z revolucijo iztrgal proletarijat, torej delavci, ki bi potem vladali sami sebi. Tako bi tudi bili veliko bolj motivirani za dobro vladanje, ker bi se v prvi vrsti odločali za sebe, medtem ko bi filozofi sprejemali odločitve za nekoga drugega.

Eden izmed razlogov, zakaj se mi zdi Marxova ideja bolj izvedljiva je tudi, da jo je dejansko nekdo že skušal vpeljati in izvesti tak sistem, nekdanje socialistične države. Prva izmed teh je bila Sovjetska Zveza a kot se je pokazalo, je komunizem tam zelo neslavno propadel. Ampak ne zato, ker bi bil slab kot sistem, propadel je zato, ker SZ ni šla skozi vsa obdobja zgodovine, kot je Marx predvidel da mora družba storiti, preden lahko zavlada komunizem. SZ je prešla (skušala preiti) na komunizem naravnost iz fevdalizma, ki pa je še eno stopnjo pred kapitalizmom. Zato je Marx sklepal, da bo do komunizma prišlo najprej v Nemčiji, ali pa VB,

ki sta na sredini 19. stol. Bili izrazito kapitalistični in zato prehod na komunizem po Marxu ni bil pod vprašajem. Eden izmed razlogov, zakaj je komunizem propadel v SZ je tudi ta, da ljudje sami (kot posamezniki) nanj niso bili pripravljeni. Namesto pravega komunizma se je v SZ pojavil »kvazikomunizem«, ki je močno spominjal na oligarhijo, kar pa je že spominjalo na Platonovo verzijo idealne državne ureditve. Težava je bila (in je še vedno) v tem, da oblast kvari človeka. Oblast, s katero prideta ugled in denar. Pogosto lahko slišimo izjave zmagovalcev raznih loterij ki trdijo, da se ne bodo popolnoma nič spremenili. Ampak je to kapitalna laž. Mnogo ljudi daje za primer Mati Terezo, ki je bila zgled nesebičnosti, pripravljenosti pomagati... Ampak dejstvo je, da nihče ne ve, kako bi se začela obnašati, če bi naenkrat dobila veliko denarja, oblast in slavo. In to je po mojem mnenju poglobljena slabost komunizma, ljudje namreč. Oblast bi nas tako pokvarila, da bi pozabili vse, kar nas komunizem dobrega uči. Tudi če bi vpeljali najbolj izvirno (Marxovo) inačico komunizma, bi se prej ko slej izrodila zaradi ljudi samih. In to je ironično, saj bi prav ljudje, ki bi vzpostavili idealno obliko družbe, to družbo na koncu neizogibno tudi uničili. To pa vse zaradi človeškega hlepenja po moči.

Govoril sem tudi o izvedljivosti Platonove države. Žal, je tudi ta polna pomanjkljivosti. V prejšnjem delu sem govoril o problematiki delitve dela. Dodal bi, da takšna zamisel o delitvi dela ustvarja poglobljeni Marxov problem, odtujevanje. Ker bi Platonovi delavci venomer počeli eno in isto, bi se zaradi monotonosti takšne ureditve prej ko slej uprli. Platon jih je želel spremeniti v nekakšne stroje ker je mislil, da je človek primeren samo za eno delo in nič več. Tu pa se pojavi naslednji problem, ki si ga je Platon sam ustvaril. Zaradi njegove delitve duše na tri dele in dodelitvi tistega dela človeku, za katerega je naravno najbolj nadarjen, si je Platon pridobil moje nestrinjanje. Po mojem mnenju smo ljudje veliko preveč kompleksna bitja, da bi nas šlo razdeliti v samo tri skupine, kot to stori Platon. Imamo veliko primerov ljudi, ki bi bili nadarjeni za vsaj dve izmed Platonovih pozicij v družbi. Imam prijatelja, za katerega bi Platon dejal, da ima najbolj izrazit voljni del duše, je zelo pogumen. Torej bi ga Platon v svoji državi postavil za čuvarja. Ampak ne vem kako bi se Platon odzval, ko bi videl, da je ta prijatelj tudi zelo spreten ribič. Torej bi bil primeren tudi za navadnega delavca. Platon ne govori, kaj storiti s takšnimi ljudmi (ki jih pa je najbrž precej). Še več, možnosti, da bi človek bil sposoben za več del Platon sploh ne omenja.

Vendar pa imata Platon in Marx le eno skupno točko in še to je pomanjkljivost. Oba kot možnost dopuščata odpravitev človekovih pravic. Oba namreč postavljata skupnost nad posameznika. Kar pa je v današnjem, skrajno liberalnem, svetu popolnoma nedopustljivo. Predpostavljata, da ima država pravico se vmešavati v vse posamezne posle posameznikov. In zato so njune zamisli o državi danes tako nepriljubljene. Ljudje smo se navadili (morda celo razvadili) ob vseh naših pravicah. Vsi si držimo za nedotakljivi predvsem dve, pravico do lastnine in pravico do zasebnosti, kateri pa bi Platonov in Marxov sistem izbrisal. Kar pa morda niti ni tako slabo, vsaj kar se tiče lastnine. Res da najbrž ne bi bila dobra ideja, da bi popolnoma ukinili lastnino. Po mojem mnenju bi bilo bolje, da bi omejili količino lastnine, ki si je lahko posameznik nabere. Ker kot se danes kaže tudi v Sloveniji, bogati postajajo bogatejši na račun revnih, ki postajajo revnejši. Država mirne volje zvišuje stroške elektrike, javnih storitev... Zaradi tega trpijo samo revnejši ljudje, ki si že po nižjih cenah nekatere življenjsko nujne stvari težko zagotovijo, ampak če jih želijo imeti, jih morajo plačati. In to državi. Oblast pa si na račun tega kupuje vedno dražje avtomobile, za tuje državnike imajo vedno večje sprejeme, ali pa kot je bil do sedaj največji eksces, vladno letalo. Staro očitno ni bilo več dobro, menda ker je bilo v najemu. Velja, se strinjam z nakupom novega, ampak vprašanje je kakšnega? Naša vlada se je odločila za enega izmed najdražjih, plačali pa smo ga davkoplačevalci.

5.) Sklep:

Kot sem pokazal, sta imela tako Platon kot Marx dokaj radikalne poglede na državno ureditev. Ampak sem dokazal, da je prej izvedljiva Marxova, čeprav ne bi bila obstojna tvorba. Še vedno boljše kot Platonova, ki se mi zdi (in to sem tudi pokazal) neizvedljiva. Čeprav ima tudi Marx pomanjkljivosti, pa se te dajo odpraviti in pri Marxu ne ostajajo vprašanja odprta, kot se to zgodi pri Platonu. Najbolj me moti njegova neprepričljivost pri postavljanju oblasti. Medtem ko Marx predpostavi, da je oblast (ljudstvo) samo sebi avtoriteta, Platon tega problema ne reši.

6.) Viri:

- Marx Karl: Manifest komunistične partije, Komunist, Ljubljana 1980
- Palmer, Robert, Ali središče drži?, DZS, Ljubljana
- Platon, Država, Mohorjeva družba, Celje 2004